

SUMMARY

Tovkanets G. The processes of internationalization in the development of European higher education at the beginning of the twenty-first century.

The relevance of the article due to the fact that higher education in the third millennium is one of the most important factors for successful development of society, the necessary condition for sustainable competitive professional level personality matched due to the acquisition of knowledge and skills to provide employment, higher incomes, better working conditions.

One of the forms in which higher education responds to the opportunities and challenges of globalization is internationalization. The documents which cover the international cooperation of universities and creating European Higher Education are analyzed. There are four strategies of internationalization of higher education: a coordinated approach; a strategy to attract qualified workforce; an income strategy; an empowerment strategy.

The following goals are systematized: academic – the internationalization of the courses; organization of foreign training of the teachers, students, researchers, organization and participation of the teachers, students and researchers in the international conferences; international competitiveness and reputation of these schools; economic – University internationalization of economic activity: exports of educational and research services; attracting foreign students; foreign branch organization; implementation of distance learning programs; attraction of international grants for research activities.

The multilevel nature of the process of internationalization of higher education is studied: international, national, university, individual. The predictions of cooperation between higher education institutions of the franchise, the program – «twins», mutual recognition of training programs are grounded.

The author has determined internationalization as a factor in creating new opportunities and increasing the accessibility of higher education and its quality, innovative methods in higher education systems, strengthening international cooperation.

The prospects for further research can be a problem of innovations in higher education, comparative analysis of the legal framework of European and Ukrainian higher education, complexity and discipline between the educational services, the intensification of international trade in educational services.

Key words: *internationalization, higher education, European education, the strategies of internationalization, the goals and forms of the process of internationalization.*

УДК 37.037:338.48-6

Л. Є. Цюкало

Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка

СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧИЙ ТУРИЗМ В СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Метою роботи є розкриття та узагальнення особливостей використання спортивно-оздоровчого туризму у фізичному вихованні студентської молоді. Робота присвячена вивченню проблеми використання спортивно-оздоровчого туризму як засобу фізичного виховання, що дасть можливість визначити його місце, особливості використання, роль і значення у загальній системі фізичного виховання студентів. Розкрито форми використання спортивно-оздоровчого туризму та його вплив на фізичний стан студентів. Для вирішення вище поставлених завдань використовувались такі методи дослідження: аналіз та узагальнення літературних

джерел; порівняльно-історичний метод; системно-структурний аналіз.

Ключові слова: *спортивно-оздоровчий туризм, фізичне виховання, нетрадиційні види спорту, учнівська молодь, студенти, система навчання і виховання.*

Постановка проблеми. В Україні традиційно популярним і розвиненим є спортивно-оздоровчий туризм як вид дозвілля, змагальної діяльності різних верств населення. Значні туристичні та рекреаційні ресурси, які має наша держава, проблема їх ефективного використання роблять вкрай необхідним дослідження питання використання спортивно-оздоровчого туризму як засобу фізичного виховання.

Спортивно-оздоровчий туризм – складова частина в системі фізичного виховання дітей, учнівської та студентської молоді. Поруч із такими ефективними засобами фізичного виховання, як гімнастика, спортивні ігри, легка атлетика, плавання та інші традиційні й нетрадиційні види спорту, різноманітні види спортивно-оздоровчого туризму сприяють всебічному, гармонійному розвитку підростаючого покоління, особливо студентської молоді[1, 12–14].

Нормативно правова база розвитку туризму. На сучасному етапі розвитку освіти в Україні посилюється увага суспільства до вирішення проблеми формування особистості, її своєчасного фізичного та психічного розвитку, стимулювання творчої активності. Особливої гостроти й актуальності вони набувають у системі навчання та виховання дітей дошкільного віку, що відзначено в державних документах: національна програма «Освіта» (Україна XXI століття), Закон України «Про фізичну культуру і спорт» (1993 р.), Цільова комплексна програма «Фізичне виховання – здоров'я нації» (1998 р.), Доктрина фізичного виховання і спорту в Україні (2004 р.) та інші.

Діяльність у галузі туризму базується на основі Закону України «Про туризм», Державній програмі розвитку туризму на 2002–2010 роки (Постанова Кабінету міністрів України від 29.04.2002 № 583), Указі Президента України «Про основні напрями розвитку туризму в Україні до 2010 року» (від 10.08.1999 №973/99), проекті Закону України «Про сільський зелений туризм», інших законодавчих актах України.

Аналіз актуальних досліджень Для сучасних досліджень проблеми та напрями державної політики у сфері туризму в Україні є характерний багатоплановий підхід. Філософський і соціальний аспект формування здорового способу життя відображено у працях А. Бойко, Н. Гундарової, В. Крюкової, О. Сахно, Л. Сущенко; концепції детермінації й інтеграції – про визначення та єдність природних і соціальних мотивів людської поведінки, її потреб (Л. Виготський, Г. Костюк, С. Максименко, А. Маслоу, С. Рубінштейн); психолого-педагогічний аспект формування здорового способу життя розглядали В. Оржихівська, Е. Буліч, Т. Бойченко, З. Плохій, С. Юрочкіна, С. Кондратюк, С. Свириденко; педагогіки – про організацію розвиваючого

середовища, засоби педагогічного впливу на виховання та формування здорового способу життя (В. Башков, Ю. Короп, В. Махов, І. Муравов, Л. Пундик). Як стверджує І. Філіппова, однією із суттєвих перепон на шляху більш ефективного просування ідеї спортивно-оздоровчого туризму серед потенційних туристів є відсутність професійно розробленої маркетингової та рекламної стратегії.

Аналіз спеціальної літератури показав, застосування елементів туризму в роботі з дошкільниками присутнє у практиці дошкільних закладів України, Росії, Білорусії. Так, дослідження Т. Зав'ялової (2002 р.) свідчать, що застосування засобів туризму в основних формах організації фізичного виховання дошкільників буде сприяти більш ефективному розвитку фізичних якостей і координаційних здібностей; підвищенню рівня фізичних якостей і координаційних здібностей; підвищенню рівня позитивних взаємовідносин між дітьми; кращому засвоєнню знань щодо фізичної культури та правил поведінки на природі, порівняно з дітьми, які займаються за традиційною програмою навчання.

Мета роботи – розкрити та узагальнити особливості використання спортивно-оздоровчого туризму у фізичному вихованні студентської молоді.

Завдання:

1. Проаналізувати й узагальнити дані літературних джерел із питань історії розвитку спортивно-оздоровчого туризму.
2. Вивчити сучасний досвід використання спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах.
3. Сформувати практичні рекомендації щодо оптимізації використання занять спортивно-оздоровчим туризмом серед студентів.

Методи дослідження:

1. Аналіз та узагальнення літературних джерел.
2. Порівняльно-історичний метод.
3. Системно-структурний аналіз.

Виклад основного матеріалу. Проблема розвитку туристсько-краєзнавчої діяльності у вищих навчальних установах є однією з основних. У Положенні «Про організацію туристської, краєзнавчої і екскурсійної роботи», затвердженому ще наказом Міносвіти СРСР надається перелік, що складається з 18 форм такої роботи, у який усі екскурсії, прогулянки, походи, багатоденні подорожі й експедиції, гуртки, секції, клуби, вікторини, конкурси, змагання з використанням краєзнавчих матеріалів на заняттях фізичної культури [6, 22–30]. Цей перелік можна поповнити ще й такими формами, як туристський табір, навчально-тренувальний збір, семінари, консультації, огляди готовності. Але й тепер його не можна вважати повним і остаточним: можливі й ще якісь форми, поки не напрацьовані практикою, але які народяться в майбутньому [4, 18–24].

Різноманітні форми діяльності забезпечують комплексний характер туристично-краєзнавчої діяльності в навчанні, вихованні й оздоровленні студентів, у ній закладені широкі можливості для творчої самодіяльності – спортивної, наукової, художньої, технічної, соціальної та педагогічної.

Серед найбільш важливих форм організації спортивно-оздоровчого туризму у ВНЗ можна виокремити: походи, прогулянки, екскурсії, експедиції, зльоти, змагання. Саме цей ряд складає основне ядро змісту туристично-краєзнавчої діяльності у вищих навчальних закладах [6, 19–28].

Сутністю туристської діяльності, тієї самою суттєвою формою її, тим зерном, без якого немає туризму, є похід. Узагалі різні походи в усій їхній власній різманітності: ближні й дальні, одноденні й багатоденні, категорійні. Дійсно, без походів туризму немає та бути не може. Існуюча в деяких педагогів думка, що замість походів можна проводити екскурсії, які цілком замінять походи та приведуть до такого самого результату помилкова. Тільки похід, будучи комплексною формою спортивно-туристичної діяльністю, що обов'язково містить у собі і краєзнавство, екскурсії в тому числі, дозволяє одночасно досягати всіх цілей, які взагалі ставляться перед туристсько-краєзнавчою діяльністю [5, 43–52].

Якщо у вищих навчальних закладах проводиться багато екскурсій, поїздок, реалізується краєзнавчий принцип викладання основ наук, влаштовуються виставки і навіть створений свій студентський клуб, – усе це не робить туризм у вищому навчальному закладі фактом, а навчальний заклад – туристичним.

Яка ж кількість туризму потрібна вищому навчальному закладу? Проста загальна кількість проведених за навчальний рік туристичних походів ще не визначає цілком рівень розвитку студентського туризму у вищому навчальному закладі. Якщо, наприклад, у вищому навчальному закладі багато походів, але всі вони одно-дводенні, немає категорійних, то говорити про високий рівень туризму в цьому закладі не приходиться, це точна ознака відсутності в ньому гурткової форми туристської роботи. Тут студенти позбавлені перспективи, вони з року в рік ходять тільки в невеликі походи, їхня майстерність, їхній туристський досвід не росте, їхній краєзнавчий обрій не розширюється, їхні туристські інтереси урізані. У такому вищому навчальному закладі немає динаміки в розвитку туристсько-краєзнавчою діяльності [2; 3, 14–18].

Часто спостерігається й інша картина, коли у вищому навчальному закладі проводяться різні за складністю походи та їх досить багато, але й ця картина не розкриває загалом рівень розвитку спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах [2, 28–34].

Щоб визначити, скільки потрібно у вищому навчальному закладі туризму, треба йти від молоді, від їхніх інтересів, захоплень, схильностей. А вони в них дуже різні: в одних футбол, у інших марки, у когось техніка.

Треба розібратися, яке ставлення реальних студентів до туризму, чи всім він подобається та якою мірою.

Практика показує, що з підвищенням рівня туристично-краєзнавчої діяльності у студентів зростає і потреба в туризмі. Інтереси студентів не стоять на місці, вони бурхливо розвиваються. Межу насичення потреб у туризмі треба вміти визначати вчасно та планувати роботу адекватно рівню сьогоденних інтересів студентів, ледве перевершуючи його.

Для системи туристсько-краєзнавчої діяльності важливо її постійний розвиток, якісне й кількісне вдосконалювання, це не щось раз і назавжди задане, одномірне, цей рух уперед, постійне відновлення [3, 32–41].

Для збереження й розвитку туристсько-краєзнавчої діяльності у вищому навчальному закладі необхідно вирішити багато завдань, у тому числі:

1. Віддати пріоритет розвитку спортивно-оздоровчому туризмові. Самодіяльний (спортивний і пізнавальний) туризм потрібний вищому навчальному закладу, тому що в його основі лежать самостійні дії студентів, а вони і є та база, той фундамент, на якому успішно здійснюється процес навчання й виховання. Туристично-краєзнавчу діяльність у вищих навчальних закладах необхідно розуміти як спільну роботу викладачів і студентів, і чим більше частка праці самих студентів в організації та проведенні туристських походів і екскурсій, тим краще для справи.

2. Викладач-організатор – головна діюча особа й основне джерело ініціативи в спортивній туристично-краєзнавчій роботі. Тому необхідно постійно й енергійно пілкуватися про ідеологічну, фізичну та технічну туристичну підготовку викладачів-організаторів.

3. Не можна впроваджувати у вищі навчальні заклади туризм адміністративно-командними, насильницькими способами. Також не слід нав'язувати учасникам походів і екскурсій непосильні для них поки фізичні й розумові навантаження. Завжди треба виходити із сьогоденного рівня розвитку туристських інтересів і здібностей. Однак, слід не тільки враховувати інтереси студентів, але й формувати їх.

Система туристичної роботи не буде успішно розвиватися без міцного активу студентів-туристів. Актив (секційна частина туристсько-краєзнавчої діяльності) повинен якісно рости з випередженням розвитку масового туризму. Обидві ці частини тісно взаємозв'язані: масові одноденні походи, прогулянки й екскурсії стимулюють гурткову роботу, а вихованці секцій – кваліфікований актив мандрівників і краєзнавців, які дуже потрібні для розвитку та зміцнення масової туристської роботи.

Але помилкою буде, якщо обмежитися тільки розвитком мережі секцій для любителів туризму та не займатися туризмом у групах. Адже мінімальний обсяг спортивно-оздоровчого туризму потрібний усім студентам.

4. Усіляко треба розвивати зовнішні зв'язки студентського туризму з іншими вищими навчальними закладами й організаціями: зі станціями юних

туристів, з музеями, різними товариствами, редакціями газет, туристськими клубами, секціями туризму підприємств і лісництвами, відділами культури, санепідемстанціями, досвідченими краєзнавцями тощо.

5. У суспільстві вважається, що туризм – це відпочинок, але для вищих навчальних закладів він – частина навчально-виховного процесу.

Захоплення студентів туризмом поступово переростає в їх різноманітну діяльність, але не тільки для особистої користі, для своєї групи, а й на загальне благо свого навчального закладу.

Практичні рекомендації. Аналіз результатів дослідження дозволив нам запропонувати низку практичних рекомендацій щодо оптимізації використання занять спортивно-оздоровчим туризмом серед студентів. Ці рекомендації сформульовані у вигляді пропозицій щодо окремих дій і заходів щодо використання спортивно-оздоровчого туризму у фізичному вихованні студентів.

- Відвести належне місце розвитку спортивно-оздоровчого туризму в навчальному процесі студентів ВНЗ;
- Розвивати зовнішні зв'язки студентського туризму з іншими вищими навчальними закладами й організаціями;
- Туристично-краєзнавчу діяльність у вищих навчальних закладах необхідно розглядати як спільну роботу викладачів і студентів;
- Для системи туристсько-краєзнавчої діяльності важливо її постійний розвиток, якісне та кількісне вдосконалювання;
- Для успішного розвитку системи туристичної роботи необхідно створювати міцний актив студентів-туристів. Актив (секційна частина туристсько-краєзнавчої діяльності) повинен якісно рости з випередженням розвитку масового туризму;
- Спортивно-оздоровчий туризм слід вважати не як відпочинок, а як частину навчально-виховного процесу;
- Необхідно організовувати спортивно-туристичні секції з належною фінансовою підтримкою.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Спортивно-оздоровчий туризм – складова частина в системі фізичного виховання дітей, учнівської та студентської молоді. Поруч із такими ефективними засобами фізичного виховання, як гімнастика, спортивні ігри, легка атлетика, плавання та інші традиційні й нетрадиційні види спорту, різноманітні види спортивно-оздоровчого туризму сприяють всебічному, гармонійному розвитку підростаючого покоління.

Серед найбільш важливих форм організації спортивно-оздоровчого туризму у ВНЗ можна виокремити: походи, прогулянки, екскурсії, експедиції, зльоти, змагання. Саме цей ряд складає основне ядро змісту туристично-краєзнавчої діяльності у вищих навчальних закладах. Особливе значення спортивно-оздоровчий туризм має для загартовування організму,

виховання такої важливої якості, як витривалість і формування необхідних у житті рухових навичок і вмінь.

Аналіз дослідження рівня фізичного стану студентів показав, що використання елементів спортивно-оздоровчого туризму у процесі фізичного виховання студентів має оздоровчий ефект. Дослідження показало, що використовуючи елементи спортивно-оздоровчого туризму у фізичному вихованні, у студентів покращилися показники маси тіла, дещо покращилися показники артеріального тиску, середній показник частоти серцевих скорочень, показники загальної витривалості студентів і показники відновлюваності пульсу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дехтяр В. Д. Основи оздоровчо-спортивного туризму : навч. посіб. для закл. освіти / В. Д. Дехтяр. – К. : Наук. світ, 2003. – 203 с.
2. Курилова В. И. Справочник для начинающего туриста / В. И. Курилова, Б. В. Сермеев. – Одесса : Маяк, 1990. – С. 120–150.
3. Організація та методика оздоровчої фізичної культури і рекреаційного туризму : навчальний посібник / Жданова О. М., Тучак А. М., Поляковський В. І., Котова І. В. – Луцьк : Редакційно-видавничий відділ «Вежа» Державного університету імені Лесі Українки, 2000. – 145 с.
4. Панкова Є. В. Туристичне краєзнавство : навчальний посібник / Є. В. Панкова. – Ч. 1. – К. : «Альтерпрес», 2003. – 104 с.
5. Туристичні об'єкти України : навч. посібник / за заг. ред. В. М. Лабскіра. – Харків : НТУ «ХПІ», 2002. – 176 с.
6. Федорченко В. К. Історія туризму в Україні : навч. посіб. / В. К. Федорченко, Т. А. Дворова ; передм. В. А. Смолія. – К. : Вища школа, 2002. – 195 с.

РЕЗЮМЕ

Цюкало Л. Е. Спортивно-оздоровительный туризм в системе физического воспитания студенческой молодежи.

Целью работы является раскрытие и обобщение особенностей использования спортивно-оздоровительного туризма в физическом воспитании студенческой молодежи. Работа посвящена изучению проблемы использования спортивного оздоровительного туризма как средства физического воспитания, даст возможность определить его место, особенности использования, роль и значение в общей системе физического воспитания студентов. Раскрыты формы использования спортивно-оздоровительного туризма и его влияние на физическое состояние студентов. Для решения выше поставленных задач использовались такие методы исследования: анализ и обобщение литературных источников; сравнительно-исторический метод; системно-структурный анализ.

Ключевые слова: спортивно-оздоровительный туризм, физическое воспитание, нетрадиционные виды спорта, учащая молодежь, студенты, система обучения и воспитания.

SUMMARY

Tsyukalo L. Sports And Health Tourism In The Physical Education Of The Students.

The aim of the article is discovery and synthesis of specific use of sports tourism in physical training of the students. The work is devoted to studying the problem of using sports as a means of improving tourism physical education. It will provide an opportunity to define its place, especially the use of the role and importance in the overall system of physical education

students. The use of sports tourism and its impact on the physical condition of the students is disclosed. To solve the above tasks such methods as analysis and synthesis of the literature; comparative-historical method; system-structural analysis are used.

The work is devoted to studying the problem of using sports and health tourism as a means of physical education, which will enable to determine its location, features use, role and importance in the overall system of physical education students.

Along with effective means of physical education such as gymnastics, sports, athletics, swimming and other traditional and non-traditional sports, various types of sports and health tourism encourage the full and harmonious development of the younger generation, especially the students.

Practice shows that the level of tourism and regional studies of the students and the need for tourism have increased. The interests of the students are still different, they are developing. Limit saturation needs in tourism must be able to determine the time and to plan adequate level of current interests of the students, nearly surpassing it.

For a system of tourist and local history of its continuous development is important, qualitative and quantitative improvement, it is not something given once and for all, one-dimensional, this forward movement, constant updating.

Among the most important forms of sports and health tourism in universities may be distinguished: hiking, walks, tours, expeditions, gatherings, competitions. It is this series is the core content of local history tourist activity in higher education. Of particular importance sports tourism has for the hardening of the body, raising such important qualities as endurance, and forming the necessary life skills and motor skills.

The analysis of the study of the physical condition of students has showed that the use of elements of sport tourism in physical education students has healing effect. The study has found that using the elements of sports tourism in physical education of the students improved performance in body weight, slightly improved blood pressure, improved average heart rate, and improved performance of students.

Key words: *sports tourism, physical education, non-traditional sports, the pupils, the students, a system of training and education.*